

PERSONALITĂȚI MOCANE ÎN JUDEȚUL CONSTANȚA

(SECOLUL XIX – ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX)

LAVINIA DACIA GHEORGHE

MOCAN PERSONALITIES IN CONSTANTA (19TH CENTURY – BEGINNING OF THE 20TH CENTURY)

ABSTRACT: The role of people from Transylvania in the development of Dobruja, reintegrated to the country, is an important one. The present paper stresses the part of 12 Transylvanian families – real “dynasties” – settled in

Dobruja, in economic development of this province generally and agriculture development especially. Their properties evolution is mainly monitored, from the middle of the 19th century to the beginning of the 20th century.

REZUMAT: Rolul ardelenilor în dezvoltarea Dobrogei revenită la Țară este unul deosebit. Lucrarea de față subliniază rolul a 12 familii – adevărate „dinastii” – de ardeleni stabiliți în Dobrogea, în dezvoltarea economică, în

general, și agrară, în special, a acestei provincii, urmărind, mai ales, evoluția proprietăților lor de la mijlocul secolului XIX – începutul secolului XX.

KEYWORDS: Dobruja, Transylvanians, agriculture property, family, economy.

CUVINTE-CHEIE: Dobrogea, ardeleni, proprietate agrară, familii, economie.

Dobrogea este o „Dacie în miniatură”, sau, cum spune Giurescu, este teritoriul etnogenezei românești, deoarece aici s-au întâlnit și au trăit români din Basarabia, Bucovina, Banat, Peninsula Balcanică, Muntenia, Moldova, Transilvania. Cei mai cunoscuți și mai dinamici dintre aceștia sunt mocanii, care se remarcă în mod deosebit în domeniul în care lucrează.

Documentele îi atestă târziu, la începutul secolului XIX. Istoria orală îi păstrează ca venind în secolul XVIII¹. Aceștia provin din toate părțile Ardealului, dar, mai ales, din zona Brașov – Făgăraș – Sibiu – Orăștie. Sunt cunoscuți, în Dobrogea, sub numele generic de mocani, deși doar cei din Țara Bârsei și din Sibiu sunt mocani cu adevărat².

Cifrele care-i privesc sunt, în general, nesigure. Totuși, se vorbește de mii de mocani³. În 1856, în Dobrogea se stabiliseră 3000⁴. În raportul Prefecturii Constanța către Ministerul de Interne din

-
1. Vezi: D. Șandru, *Mocanii în Dobrogea*, București, 1946; Tudor Mateescu, *Păstoritul mocanilor în teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră*, DGAS, București, 1986; C. Constantinescu-Mircești, *Păstoritul transhumant și implicațiile lui în Transilvania și Țara Românească în secolele XVIII–XIX*, Ed. Acad. RSR, București, 1976; Ioan Georgescu, *Românii transilvăneni în Dobrogea*, în „Analele Dobrogei”, X, 1929; Const. C. Giurescu, *Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne*, Muzeul Regional de Arheologie Dobrogea, Constanța, f.a.
  2. D. Șandru, *op. cit.*, p. 13.
  3. Cum spunea Ion Ionescu de la Brad, în 1850, în Dobrogea, după revoluția de la 1848, erau aproximativ 3 000 de mocani, cei mai mulți avuți. Pe aceștia se sprijinea, în primul rând, Ion Ghica, aflat la Constantinopol, în ideea creării unui stat românesc în Dobrogea.
  4. S. Confort, *Albumul Dobrogean pe anul 1911 – Constanța și Tulcea*, f. ed., f.l., f.a., p. 127.

17 decembrie 1879, se solicita aprobarea vânzării unor locuri de casă crescătorilor de vite și agricultorilor transilvăneni care doreau să se stabilească în Constanța⁵. În 1881, prefectul Remus Opreanu scria ministrului Domeniilor: „*Sate întregi au format numai cu românii din Transilvania*”⁶. În 1881 – când, în Dobrogea, se aflau mocani din Ardeal cu un milion de oi și 300 000 de porci, Reșid Pașa le-a cerut să aleagă între a pleca în zona de origine sau a deveni supuși turci. Ca urmare a acestei impunerii – dar și datorită realităților din Imperiu, mocanii țuțuieni și cei din jurul Făgărașului se stabilesc în Dobrogea, mai ales în plasele Hârșova, Medgidia și Constanța, unde înființează sate⁷, se implică în viața comunității, cumpără pământuri, se ocupă cu agricultura, creșterea animalelor și comerțul.

Cea mai mare parte a mocanilor s-au stabilit în Dobrogea după punerea în vigoare a Legii privind administrarea Dobrogei din 1882. În 1905, în Dobrogea trăiau aproximativ 25 000 de transilvăneni⁸. Procesul continuă și, într-un fel, chiar și după desțelenirea Bărăganului, unii dintre mocani stabilindu-se aici ca agricultori.

În traistele lor, românii transilvăneni aduc cărți bisericești, iar, în inimi, sentimentul de români, reușind să deștepte patriotismul în oamenii acestei provincii. În acest sens, îi găsim și ca dascăli, sprijinind ridicarea învățământului dobrogean și naționalismul.

Oameni serioși, dintr-o bucată, s-au integrat și apoi impus destul de ușor în societatea dobrogeană atât de amestecată etnic. Mai mult, rolul lor în dezvoltarea economică, socială, culturală și naționalistă a Dobrogei este de netăgăduit⁹.

I. MOCANI – MARI MOȘIERI ÎN JUDEȚUL CONSTANȚA

Înainte de 1878, Filip Logofătu era privit ca „*patron*” al mocanilor din Dobrogea¹⁰. Alți lideri mocani ai românilor din Dobrogea înainte de 1878, implicați în mișcarea națională: Constantin Boambă – în Tulcea, cel puțin din 1866; Bucur (Ion Cojocaru) – mocan săcelean, care a luptat alături de Iancu la 1878, Iacob Sașa Craiul – mocan, mare proprietar, face danii bisericii din Ostrov, la 1864, Găetan – luptase, la 1848, alături de Iancu, Manea Giuglea – efor al școlilor românești din Tulcea, la 1853, Nicolae Hagi Ghiță Poenaru – mare donator la Mănăstirea Cocoșu, la 1853, Hîră Dumitru – fruntaș al mocanilor din Dobrogea, trimis, în această calitate, la Constantinopol, cel puțin în 1850, Petre Iosifesacu Droc – membru al Societății de Cultură din Silistra, la 1870, Radu Jălea – la 1850, unul dintre fruntașii mocanilor, Radu Norcianu – lider al mocanilor din Dobrogea, membru al delegației trimise de Marea Adunare Națională de la Blaj, în timpul revoluției de la 1848–1849, Nica – fruntaș ardelean al românilor din Cochirleni; în 1877–1878, ridică și întreține o școală românească, Nedelcu Nicolae (zis Gâscă) – epitrop al bisericilor din Beștepe și Mahmudia, șef al comunităților românești din aceste localități, după 1835. De asemenea, după 1864, epitrop al Bisericii „Sf. Nicolae” din Tulcea, Vasile Nedelcu (Gâscă) – vine după 1830 de la Beștepe la Mahmudia. Efor al Bisericii „Sf. Nicolae”

5. *Din tezaurul documentar dobrogean*, DGAS, București, 1998, p. 73.

6. Gh. Dumitrașcu, *Aspecte ale situației Dobrogei în perioada noiembrie 1878 – mai 1883. Activitatea primului prefect de Constanța, Remus N. Opreanu*, în „Anuarul institutului de Istorie «A.D. Xenopol»”, Iași, XVIII, 1981, p. 298.

7. Amintim, aleatoriu: Cârjelari – județul Tulcea – ce-l are ca și întemeietor pe Moș Cârje, Dulgheru – județul Constanța – înființat pe la 1860; Mahmudia – județul Tulcea, Nalbant – județul Tulcea, Sf. Gheorghe – județul Tulcea, pe la 1810, Valea Nucarilor, județul Tulcea – tradiția afirmă că, pe la 1800, satul a fost locuit de câțiva mocani care și-au adus aici și rude și cunoscuți, Făgărașu Nou (județul Constanța) – întemeiat de fostul căpitan în armata austriacă Mihai Poparadu, Țepeș-Vodă – întemeiat de mocani în frunte cu frații Voicu și Niță Moșoi etc., cf. Gheorghe Dumitrașcu, *Localități, biserici și mănăstiri românești în Dobrogea până la 1878*, Ed. Fundației „Andrei Șaguna”, Constanța, 1996, p. 59, 67, 100, 109, 150, 173; Ioan Georgescu, *op. cit.*, 1929, p. 166; Ioan M. Păunescu, *Un colț dobrogean*, Constanța, f.a., p. 142.

8. S. Confort, *op. cit.*, p. 128.

9. Un articol deosebit de relevant privitor la rolul mocanilor în Dobrogea: C. Codru, *Transilvănenii – mocanii*, în „Dobrogea nouă”, I, nr. 8, 15 oct. 1911, p. 1.

10. Gh. Dumitrașcu, *Noi contribuții la problema intelectualității românești din Dobrogea înainte de 1878*, în „Pontica”, XX, 1987, p. 356.

din Tulcea, între 1864–1879, Oprea – mocan săcelean, fruntaș la Caramurat, până la 1877, C. Panțâu – mocan ce a luptat alături de Iancu, la 1848, Popeea – a luptat alături de Iancu, la 1848, Rancea Rașid – mocan bogat, trecut la musulmanism pentru o iubire. Personaj de legendă, având un fond real, Secăreanu – mocan săcelean, a luptat alături de Iancu, la 1848, Sima Ștefan – mocan, întemeietor al bisericii din Calica, Ursuleț – mocan ce donează și transportă până la Calica un clopot pentru biserică, Alexe Verzea – face parte din delegațiile trimise de Adunarea Națională de la Blaj, în 1848¹¹.

Dintre marii proprietari de pământ și crescători de animale transilvăneni implicați masiv în viața economică dobrogeană, după revenirea Dobrogei la Țară, ne oprim doar asupra câtorva familii de mari moșieri mocani din județul Constanța. Situația specială a românilor din Transilvania, de supuși, tolerați, fără drepturi, se aseamănă cu cea a românilor din Peninsula Balcanică și explică, într-un fel, organizarea socială pe familii, pe neamuri. Mocanii au adus și în Dobrogea mentalitatea conform căreia trebuie să reziste prin „familie”. Au apărut, astfel, câteva importante „dinastii” de români ardeleni, care, prin munca lor eficientă, s-au impus atât în viața politică, administrativă a Dobrogei, cât și în cea economică. Mulți dintre membrii acestor familii au devenit fruntași politici, administrativi ai județelor Tulcea și Constanța. Ne vom referi însă doar la aspectele economice ale acestor „dinastii”, care au contribuit masiv la ridicarea economică a Dobrogei abia revenite la Țară.

1. Familia Oancea. În 1850, Ion Ionescu de la Brad îi amintea, între cei mai de văză mocani cu care s-a întâlnit în Dobrogea, și pe feciorii lui Oancea, în cazaua Tulcea¹². În 1856, este amintit, la Hârșova, Constandin Oancea, care, în 1861, avea aici o târlă¹³. El se va stabili definitiv în Dobrogea, în 1857, la îndemnul ardeleanului Nicolae Țârcă, locțiitorul viceconsulului Austriei la Hârșova¹⁴.

Luca și Costache Oancea¹⁵ se stabilesc în Dobrogea în 1877¹⁶. Luca Oancea avea, la Hârșova, 2620 ha¹⁷. În 1908, de pe moșia sa de 1374 ha de la Mamut Cuius, avea un venit anual de 17 810 lei, iar fratele său, Costache, care avea o proprietate de aceleași dimensiuni, în aceeași localitate, câștiga aceeași sumă¹⁸. În 1911, frații Oancea erau și comercianți de cereale – Luca în comuna Mamut Cuius, iar pe Costache Oancea îl găsim ca proprietar în aceeași localitate¹⁹. În 1916, Luca Oancea, deținea 5175 ha în comuna Peștera – unde avea și conac, pe care le lucra singur²⁰. În același an, frații Oancea erau proprietarii a 220 ha în comuna Cartalu – pe care le arendaseră fraților Corneanu – și 220 ha în comuna Carol I – arendate lui D. Belciu. În ultima comună amintită, frații Oancea dețineau, în 1922, 400 ha, arendate coloneilor Butunoiu și Lupescu²¹. C. Oancea este înregistrat cu o moșie de 350 ha – pe care o muncă cu 30 de muncitori – la Cartalu. 12 ha din aceasta era folosită drept grădină de zarzavat. În 1922, au fost expropriate 392, 57 ha ale moșiei acestuia²².

11. Gheorghe Dumitrașcu, *Unele aspecte ale problemei liderilor mișcării naționale românești din Dobrogea până la 1878*, în „Analele Dobrogei”, serie nouă, I, nr. 1, 1995, p. 96–100.

12. Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 59.

13. *Documente privind istoria Dobrogei (1830–1877)*, DGAS, Buc., 1975, p. 219/ volum întocmit de Tudor Mateescu/; Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 68.

14. Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 101.

15. Pe cei doi frați îi găsim, în 1862, în lista de subscripții pentru Liga Culturală Secțiunea Constanța. Luca Oancea era implicat, în ianuarie 1902, în lupta pentru acordarea de drepturi politice dobrogenilor și în viața administrativă a Dobrogei. Stoica Lascu, *Mărturii de epocă privind istoria Dobrogei (1878–1947)*, vol. I (1878–1916), Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 1999, p. 173, 284, 300, 332; În 1907, găsim și un articol, semnat sub pseudonim, *Iacașa*, împotriva lui Luca Oprea (Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 394) Lider, din 1908 al Partidului Național Liberal al Constanței, Luca Oancea se face remarcant și la Congresul Partidului ținut la București, în februarie 1909, pentru confirmarea lui Ionel Brătianu în funcția de ministru-președinte și șef al partidului. (Adrian Ilie, *Liberalismul în centrul Dobrogei*, Ed. Succed Publishing. Medgidia, 2008, p. 62; Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 417).

16. Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *Medgidia Carasu*, Ed. Muntenia, Constanța, 1996, p. 69; Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 172.

17. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 173.

18. *Tablou din legea învoielilor agricole*, în „Dobrogea jună”, IV, nr. 4, 10 feb. 1908, p. 3.

19. S. Confort, *op. cit.*, p. 27; *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911, p. 173.

20. N.T. Negulescu, *Expunere asupra situației județului Constanța în 1916–1923*, Constanța, 1924, p. 418.

21. *Ibidem*, 1924, p. 224, 373, 374.

22. *Ibidem*, p. 229.

În 1924, Constantin Oancea, este înregistrat ca mare proprietar în comuna Ciobanu, comerciant de cereale, de „coloniale, zarzavat și fructe” în comuna Medgidia, Dumitru Oancea și Costache Oancea aveau atelier și firme de încălțăminte, iar Aurel E. Oancea, firme de „brânzărie, cereale, lemne de foc și coloniale”²³. În 1940, Luca Oancea de la Hârșova, unul dintre cei mai mari negustori ai orașului, avea o moară mare de aburi și peste 2 500 ha, iar, la Peștera, 1 374 ha, care, în 1910, îi aduseseră un venit de 17 810 lei. Fratele său, Costache Oancea, avea proprietăți la Peștera, Vulturul, Ciobanu²⁴.

Carol I. N. Oancea era stăpânul a aproape 1000 ha în jurul Hârșovei, la Sarai și Stejarul²⁵.

Negustorul Nicolae Oancea din Hârșova a cumpărat, în 1897, în total, 740 ha.²⁶ În 1908, de pe cele 504 ha ale moșiei sale de la Sarai, câștiga 6552 lei anual²⁷. În 1908 și 1911, era înregistrat ca proprietar în Sarai²⁸. La Dulgheru, în 1916, singura moșie – cu o suprafață de 250 ha – era cea a lui Nicolae Oancea. O cultiva cu 30 de muncitori. O altă moșie, de 161 ha – pe care o cultiva singur – o deținea la Carapelit. În Sarai, era proprietarul unei moșii de 223 ha, pe care o muncea cu 60 lucrători, iar, în 1922, cultiva, singur, moșia de 294 ha. În 1916, acesta deținea în comuna Sarai o moară de 35 cai putere, ce folosea benzină, la care lucrau un morar și un mecanic. Producția anuală era de 200 000 kg, iar capitalul de 40 000 lei. Această moară nu se bucura de avantajele legii industriale²⁹.

N. Oancea este înregistrat, în 1924, la Cartal ca proprietar și, la Dorobanțu, ca mare proprietar. Îl găsim și ca membru al Consiliului de Administrație al Sindicatului Agricol Constanța, care-l avea ca director pe I. Oancea. Maria și moștenitorii lui Luca Oancea erau mari proprietari în comuna Carol I, N. Oancea la Carapelit – comuna Dulgheru, Maria L. Oancea, C. Oancea și moștenitorii lui L. Oancea – la Hârșova, C. Oancea, Maria C. Oancea și moștenitorii lui D. Oancea – la Peștera; L. Oancea – la Balgiu, comuna Sarai³⁰.

2. Familia Moțoi. Frații Voicu și Ion Moțoi³¹ sunt întemeietori ai satului Țepeș Vodă³². Aveau, aici, în 1912, peste 2 500 ha și peste 5000 oi și 400 vite, cai etc.

Voicu Moțoi³³ s-a născut în 1844, în Cernăuț (Transilvania). Împreună cu fratele său Ion – născut în 1848, în aceeași localitate și decedat, în Constanța, la 1916³⁴, se stabilesc, în 1878, în comuna Tașbunar (Siliștea), unde veniseră cu 5700 oi și 260 vite mari³⁵. În 1885–1886, Voicu era înregistrat ca proprietar a 5183 vite mari și 115 vite mici, iar fratele său, Ion, avea 3330 vite mari și 92 vite mici³⁶.

În 1908, de pe cele 1386 ha ale moșiei lui Voicu din Tașbunar, acesta obținea un venit anual de 19405 lei³⁷. În 1911, era înregistrat ca proprietar la Tașbunar³⁸, iar, în 1912, stăpâna 1 800 ha, 3500 oi și 350 vite. În

23. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1925, p. 49, 220, 240.

24. D. Șandru, *op. cit.*; Pentru anul 1929, vezi Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 173.

25. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 173.

26. *Ibidem*, p. 174.

27. *Tablou din legea învoielilor agricole*, în „Dobrogea jună”, IV, nr. 4, 10 feb. 1908, p. 3.

28. „Viitorul Dobrogei”, I, nr. 10, 27 apr. 1908, p. 1–2 cf. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 403; S. Confort, *op. cit.*, p. 21; *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911.

29. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 235, 257, 259.

30. *Anuarul general al Dobrogei*, ..., p. 105, 240, 241, 243, 245.

31. Voicu este membru în Consiliul Județean (1894–1912) și episcop al Bisericii din Săcele (1870–1899), iar Ion a fost, între 1892–1912, primar al Tașbunarului, calitate în care a ridicat 3 localuri noi de școală și 4 biserici. Ion Moțoi a fost grav rănit în luptele cu „banda de hoți a lui Bălan”. cf. „Dobrogea ilustrată”, Buc., nr. 3–6, 1912, p. 10; S. Confort, *op. cit.*, p. 27; Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 169 Foarte interesant este articolul semnat de Eufrosina Mironescu, *Din memoriile lui Ion V. Moțoi. Unul dintre primii descălecători în Dobrogea după 1878*, în „Analele Dobrogei”, X, 1929, p. 290–302.

32. Ioan M. Păunescu, *Un colț dobrogean*, Constanța, f.a., p. 142.

33. Decedat în 1921, cf. Eufrosina Mironescu, *op. cit.*, p. 300.

34. Eufrosina Mironescu, *op. cit.*, p. 290.

35. „Dobrogea ilustrată”, Buc., nr. 3–6, 1912, p. 10.

36. „Constituția Dobrogei”, Buc., 1908, p. 100.

37. *Tablou din legea învoielilor agricole*..., p. 3.

38. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911.

1916, avea, în comuna Saragea, 400 ha și în comuna Chiorcișmea, pe care le cultiva singur. În 1922, este înregistrat, în această ultimă localitate, doar cu 150 de ha³⁹. În 1922, apare și un moștenitor al lui Voicu Moțoi, cu o suprafață de 930 de ha în aceeași localitate – pe care le muncea singur⁴⁰.

Fratele său, Ion deținea, în 1912, 700 ha teren arabil. Conform amintirilor sale, în 1915, împreună cu fratele său, stăpâneau cca. 5000 ha⁴¹. În 1916, îl găsim ca proprietar a 410 ha, pe care le cultiva singur, în comuna Chiorcișmea⁴².

În 1916, Niță Moțoi este proprietari a 150 ha în comuna Caramurat, iar, la Saragea, avea 150 ha, pe care le cultiva singur. În 1922, cele 400 de ha ale lui Voicu Moțoi au fost expropriate și arendate locuitorilor⁴³.

În Chiorcișmea, Aurel Moțoi era înregistrat, în 1916, cu 200 de ha – pe care le cultiva singur, suprafață cu care apare și în 1922⁴⁴. Aurel Moțoi, Valeria Moțoi, Voicu Moțoi sunt mari proprietari la Chiorcișmea, în anul 1924. În același an, îl găsim pe Voicu Moțoi ca proprietar la Băltăgești – comuna Saragea⁴⁵.

În 1929, frații Moțoi dețineau, la Chiorcișmea, câte 50 ha⁴⁶. Frații Moțoi din Țepeș Vodă au avut peste 2 500 ha teren arabil și pășune, 5 000 oi, 400 vite, cai etc.⁴⁷.

În comuna Chiorcișmea, Valentin Moțoi era proprietarul a 200 ha – pe care le cultiva singur, în 1916, iar, în 1922, în aceeași localitate, îl regăsim cu aceeași suprafață⁴⁸.

Un alt Moțoi, Vlad, ținea în arendă moșia lui Mihail Kogălniceanu de la Sărate⁴⁹.

3. Familia Tomoșoiu⁵⁰ Ion V. Tomoșoiu, născut în Transilvania și stabilit, în 1870, în comuna Satischioi (Crucea) deținea, împreună cu fiul său, 1 500 ha, peste 2000 oi și zeci de vite mari⁵¹. De asemenea, era proprietarul unei moșii de 247 ha la Stupina și a alteia, de 235 ha, în Crișana. Pe Ion V. Tomoșoiu îl găsim, în 1904, în lista de subscripții a cetățenilor din Hârșova pentru ridicarea Catedralei Metropolitane a românilor ortodocși la Sibiu⁵². În 1908, veniturile sale de pe moșia de 1201 ha din Siriu era de 15 603 lei anual⁵³. În același an, era mare proprietar în satul Erchesec, plasa Hârșova⁵⁴. În 1911, era proprietarul a 1 200 ha la Siriu⁵⁵. V. Tomoșoiu este înregistrat ca mare proprietar în plasa Mangalia, în 1908⁵⁶. I. Tomoșoiu deținea, în 1916, 104 ha în Tortoman – pe care le lucra singur – și, în aceeași localitate, este înregistrat, în 1918, cu 1204 ha, iar, la Bugeac, cu 104 ha, pe care le lucra singur⁵⁷. În 1922, la Erchesec, Ion Tomoșoiu stăpânea o moșie de 247 ha, pe care o cultiva singur⁵⁸. Ioniță Tomoșoiu apare înregistrat, în 1916, ca fiind proprietarul a 1270 ha în comuna Saragea – pe care le lucra cu muncitori⁵⁹.

39. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 194, 262.

40. *Ibidem*, p. 194.

41. Eufrosina Mironescu, *op. cit.*, p. 299.

42. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 194.

43. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 262, 263.

44. *Ibidem*, p. 194.

45. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1924, p. 240, 245.

46. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 174.

47. Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *op. cit.*, Ed. Muntenia, Constanța, 1996, p. 142.

48. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 194.

49. Amintiri despre conul M. Kogălniceanu și Vlad Moșoi în Florea Alexandru, *Povestesc bătrânii – culegere de proză populară din Dobrogea*, Casa Corpului Didactic, Constanța, 1984, p. 30–36.

50. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 169; Eufrosina Mironescu, *op. cit.*, p. 296.

51. „Dobrogea ilustrată”, Buc., nr. 3–4, 1912, p. 12.

52. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 332.

53. *Tablou din legea învoielilor agricole*, în „Dobrogea jună”, IV, nr. 4, 10 feb. 1908, p. 3.

54. „Viitorul Dobrogei”, I, nr. 10, 27 apr. 1908, p. 1–2 cf. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 402.

55. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911; S. Confort, *op. cit.*, p. 22.

56. „Viitorul Dobrogei”, I, nr. 10, 27 apr. 1908, p. 1–2 cf. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 403.

57. Adrian Ilie, *Valea Kara-su în perioada secolelor XIV–XIX. Monografie istorică*, Ed. Succed Publishomg, Medgidia, 2008, p. 107; N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 425.

58. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 270.

59. *Ibidem*, p. 270.

La Tatlageacul Mare, în 1916, Gh. Tomoșoiu era proprietarul a 400 ha – pe care le arendase obștei-⁶⁰. În 1922, în aceeași localitate, Gh. Tomoșoiu apare cu două suprafețe, una de 121 ha și o alta de 186 ha, pe care le cultiva singur⁶¹.

Maria Tomoșoiu, deținea, în 1922, 235 ha în comuna Capugiu – comuna Sarai, pe care le arendase lui Ion Bratu⁶².

În 1924, I.I. Tomoșoiu era proprietar la Satișchioi, Gh. Tomoșoiu și Gh. G. Tomoșoiu la Tatlageacu-Mare⁶³.

4. Familia Roșculeț, venită tot din Săcele⁶⁴, în 1877⁶⁵, avea și ea mari proprietăți în Dobrogea⁶⁶. Nicolae Al. Roșculeț, născut în Săcele, în 1878, se stabilește, în 1881, în comuna Cartal (Vulturul). A venit aici cu 7000 oi și 300 vite mari. Abandonează economatul de vite din cauza prețurilor mari pentru islaz. În 1910, era proprietar a 600 ha pământ arabil și a unul mare număr de oi și vite⁶⁷. În 1911, îl găsim înregistrat ca proprietar și comerciant în Siriu⁶⁸. În 1912, deținea: 650 ha în satul Terichioi (Runcu), 230 ha în comuna Enghez (General Scărișoreanu), 1000 oi și 100 vite mari⁶⁹. Acesta deținea, în 1922, 139 ha – pe care le cultiva singur – în Terzechioi⁷⁰. În 1924, N. Roșculeț era înregistrat cu o cârciumă la Cobadin⁷¹.

Alex. N. Roșculeț, avea, prin 1912, pe mereaua comunelor Runcu și Vulturul, peste 1000 ha, iar, în 1916, la Enghezu, 200 ha, arendate lui Constantin Rainu⁷².

Alex A. Roșculeț, deținea, în 1908, 385,2 ha, de pe urma cărora venitul anual era de 5 400 lei⁷³. În 1910, era proprietar a 600 ha pământ în Siriu și a unul mare număr de oi și vite. În 1911, îl găsim, ca și pe Nicolae Roșculeț, înregistrat ca proprietar și comerciant⁷⁴. Al. N. Roșculeț deținea, în 1916, 200 ha în comuna Enghezu, pe care le arendase lui Raicu Constantin. În același an, Iuliu Roșculeț este înregistrat cu 100 ha în comuna Carabagi, pe care le cultiva singur – suprafață pe care o muncea în același mod și în 1922-⁷⁵. În 1916, Al. Roșculeț – apare ca moștenitor – deținea, în comuna Cartalu, 400 de ha, pe care și le cultiva singur. În aceeași localitate, tot cu titlu de moștenitor, este și Nicolae Roșculeț, cu 800 de ha, pe care și le muncește singur. În același an, Maria N.O. Roșculeț era proprietară a unei moșii de 100 ha, arendată lui C. Paraipan, în comuna Mustafaci. Voicu Al Roșculeț deținea, în 1916, o moară de 16 cai putere, care folosea drept combustibil benzină, înființată în 1902, în comuna Enge Mahale. Cu o producție anuală de 200 000 kg și cu un capital de 60 000 lei, moara – la care erau angajați 4 muncitori – nu beneficia de avantajele legii industriale⁷⁶.

În 1924, Al. M. Roșculeț și moștenitorii sunt înregistrați ca mari proprietari la Cartal, Al. N. Roșculeț, la Enghez, Maria N. Roșculeț și N.O. Roșculeț la Mustafaci⁷⁷.

60. *Ibidem*, p. 353.

61. *Ibidem*, p. 353.

62. *Ibidem*, p. 250.

63. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1925, p. 244, 245.

64. Ion Roșculeț din Săcele este înregistrat, în 1833, cu 2329 oi, aflat în carantină la Piua Pietrei, în cadru procesului tranșumanței cf. Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 29.

65. Eufrosina Mironescu, *op. cit.*, p. 292.

66. Ca element de toponimie dobrogeană, *Câșla lui Roșculeț* cf. Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 103.

67. „Dobrogea ilustrată”, Buc., nr. 3–6, 1912, p. 11.

68. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911; S. Confort, *op. cit.*, p. 22.

69. „Dobrogea ilustrată”, Buc., nr. 3–6, 1912, p. 11.

70. N.T. Negulescu, *op. cit.*

71. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1925, p. 210.

72. „Dobrogea ilustrată”, Buc., nr. 3–6, 1912, p. 11; N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 313.

73. *Tablou din legea învoielilor agricole*, în „Dobrogea jună”, IV, nr. 4, 10 feb. 1908, p. 3.

74. S. Confort, *op. cit.*, p. 22; *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911.

75. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 313, 520.

76. *Ibidem*, p. 224, 334, 400.

77. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1924, p. 240, 242, 243.

5. Familia Aldea⁷⁸ În 1908, Gh. Aldea obținea, de pe moșia sa de 1865,5 ha din Gherengic, un venit anual de 30 248 lei⁷⁹. În Pecineaga avea, la peste doi ani, o moșie de 1965 ha. Fiul său, Ion Gh. Aldea, era stăpânul unei moșii de 232 ha, la Cheringec⁸⁰. În 1916, Ion Aldea deținea 232 ha în comuna Gherengic, care erau date în arendă obștei din localitatea Al. I. Cuza, iar Gh. Aldea, deținea, în aceeași locație, 1240 ha, arendate aceleași obști. În 1922, frații Gh. Aldea, dețineau, la Gherengic, 1508 ha, arendate locuitorilor⁸¹.

Aldea Nistor, consilier județean în 1903⁸², născut la Satu Lung, comitatul Brașov, în 1854. În 1879, se stabilește în comuna Carol I, unde are 800 ha pământ arabil, pe care cultivă grâu, orz, ovăz, porumb, mei, dughie și vie, și alte 600 de ha destinate pășunării vitelor sale – oi de rasă, cai, boi, vaci etc. Cu aceleași suprafețe, dar și cu mai multe imobile în Constanța, îl regăsim și în 1910⁸³. În 1908, moșia sa de 1345 ha de la Carol I, îi aducea un venit anual de 15 340 lei⁸⁴. La 1911, îl găsim înregistrat în *Albumul Dobrogean* ca proprietar și comerciant în comuna Carol I⁸⁵. De asemenea, deținea proprietăți și în Constanța, fiind apreciat în mod deosebit, ca bun român. A fost ales, de mai multe ori, membru al Consiliului comunal⁸⁶. În 1915, era proprietarul a 808 ha, în comuna Carol I, pe care le cultiva singur, iar, în 1922, avea, în aceeași localitate 140 ha fânețe⁸⁷. D. Șandru îl remarcă, în 1940, în Constanța, „unde este și comerciant”, cu 808 ha pământ arabil și 600 ha teren de pășune pentru numeroasele sale oi și vite de rasă.

Frații V. și N. Aldea din Pecineaga stăpâneau, împreună, 1500 ha. În 1916, aceștia erau înregistrați cu 720 ha în comuna Gherengic, pe care le cultivau singuri⁸⁸.

În 1922, Tr. Gh. Aldea, deținea o proprietate de 1 508 h în comuna Gherengic, care era arendată locuitorilor⁸⁹. În același an, Maria Aldea, avea, la Cobadin, 224 ha pârloage⁹⁰.

Pe Nicolae Aldea îl găsim, în 1924, ca membru al Biroului Oborului de cereale din Mangalia, iar pe Radu Gh. Aldea și pe Ion Gh. Aldea, comercianți de cereale în județul Constanța – cu dreptul de alegători și eligibili la Camera de Comerț și Industrie Constanța. În același an, mari proprietari în Dorobanți, comuna Carol I erau moștenitorii lui Nistor Aldea. Maria P. Aldea este înregistrată ca mare moșiereasă și la Cobadin, iar Maria D. Aldea, la Caraomer. În același an, la Haidarchioi – comuna Gherengic – proprietari sunt: I.Gh. Aldea, Maria Al. Aldea, Nicolae N. Aldea, Radu Gh. Aldea și Victor G. Aldea. Victoria Gh. Aldea era proprietară la Haidarchioi – comuna Gherengic, Victoria Gh. Aldea la Haidarchioi – comuna Gherengic⁹¹.

6. Petre Grigorescu⁹², născut la Tilișca (Sibiu), absolvent al Liceului din Brașov și al Școlii Centrale de Agricultură de la București, inginer silvic, își cumpăraseră, încă din 1881, peste 500 ha la Tariverde. Este primul cumpărător de pământ din județul Tulcea. Cultivă pământul pe sistemul de „meteingiu” (dijmă pe jumătate). Îl găsim, la 1911, proprietar în comuna Cogealac⁹³, iar, în 1916, proprietar în aceeași localitate

78. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 167.

79. *Tablou din legea învoielilor agricole*, în „Dobrogea jună”, IV, nr. 4, 10 feb. 1908, p. 3.

80. S. Confort, *op. cit.*, p. 17; *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911.

81. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 320, 321.

82. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 300.

83. *Anuarul dobrogean*, Constanța, 1910, p. 96.

84. *Tablou din legea învoielilor agricole*, în „Dobrogea jună”, IV, nr. 4, 10 feb. 1908, p. 3; „Viitorul Dobrogei”, I, nr. 10, 27 apr. 1908, p. 1–2 cf. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 402.

85. S. Confort, *op. cit.*, p. 13; *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911.

86. Petru Vulcan, *Albumul Național al Dobrogei, 1866–1877–1906*, Tipografia Regală, București, 1906, p. 34.

87. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 373.

88. *Ibidem*, p. 320.

89. *Ibidem*.

90. *Ibidem*, p. 386.

91. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1925, p. 32, 38, 240, 241, 242.

92. Vicepreședinte al Partidului Conservator Constanța, autor al lucrărilor *Pădurile Dobrogei și Chestiuni dobrogene*. cf. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1910, p. 83; S. Confort, *Albumul Dobrogean pe anul 1911 – Constanța și Tulcea*, f. ed., f.l., f.a., p. 14.

93. S. Confort, *op. cit.*, p. 14; *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1910, p. 83.

a peste 450 ha – pe care le cultiva în parte cu locuitorii. În 1922, deținea, în Tariverde, 400 ha – arendate locuitorilor în dijmă – și la Dauluchioi, 248 ha, pe care le cultiva singur⁹⁴.

7. Familia Popa⁹⁵ Ion D.A. Popa, născut în 1850, în Satu Lung, se stabilește în 1882 în comuna Gargalic (Corbu), unde s-a ocupat, până în 1884, cu comerțul de vite. În 1885, cumpără 5400 ha pământ de la stat⁹⁶. Un Ioan A. Popa era moșier, în 1911, la Gargalic⁹⁷.

Gheorghe Gh. Popa, născut în 1851, la Satu Lung, trece, în 1867 în Basarabia, unde ia în primire afacerile tatălui său. În 1879 cumpără o moșie la Peletlia, devenind, astfel, mare proprietar. S-a ocupat mai ales cu creșterea oilor de rasă, reușind să amelioreze una dintre rasele de oi și a obținut medalia de aur la Expoziția regională din Constanța, în 1899. „Din cele de mai sus reese clar că mulțumită românilor noștri cari au descălecat de peste munți, Dobrogea a progresat mult în ramura agriculturii cu ramificațiunile ei ca creșterea vitelor, îmbunătățirea lor și altele”.⁹⁸ În 1905, Gheorghe Gh. Popa, era înregistrat de Petru Vulcan ca proprietar rural. În 1906, făcea cultură rațională, obținând, cu produsele sale, medalia de argint la Expoziția agrară din București⁹⁹.

Gh. Popa, născut, în 1865, în Satu Lung, s-a stabilit, în 1880, în Caceamac (Vișoara), unde, în 1908, era înregistrat ca mare proprietar¹⁰⁰. În 1911, *Anuarul Dobrogean* îl înregistrează între moșierii din Dobrogea, cu proprietăți la Mamut Cuius¹⁰¹. În 1912, avea 250 ha (100 cultivate în arendă), 1000 de oi, 20 boi și 12 cai¹⁰². În 1916, îl găsim înregistrat cu 280 ha – pe care le cultiva singur, în comuna Cobadin și cu 1187 ha în comuna Peletlia – în 1922, apare cu 419 ha¹⁰³. În 1929, deținea, la Vadu, 1030 ha – și-l găsim înregistrat cu aceeași suprafață și în 1940¹⁰⁴. În 1924, îl găsim ca membru al Comisiei interimare a Primăriei Constanța și ofițer al stării civile¹⁰⁵.

În 1908, S. Popa era înregistrat ca mare proprietar în plasa Mangalia, iar Irimia I. Popa, ca mare proprietar și fost președinte al Consiliului General din Constanța¹⁰⁶.

Ștefan Popa se număra, în 1911, printre cei mai importanți proprietari, cu moșie la Mamut Cuius¹⁰⁷. În 1916, acesta Popa deținea 280 ha, la Cobadin, iar, în 1922, în aceeași localitate, este înregistrat cu 144 ha, pe care le cultiva singur¹⁰⁸. În 1921, Ștefan Popa cumpără materialul și accesoriile morii din comuna Făcria pe care le transportă în noul său local de moară din satul Cobadin¹⁰⁹.

Nicolae Popa, era, în 1911, proprietar la Caraharman. În 1916, deținea, la Săcele, 500 ha și 1224 ha în comuna Peletlia – pe care le cultiva singur, iar, în 1929, 1030 ha la Caraharman (Peletlia)¹¹⁰.

În 1916, și alți membri ai familiei erau moșieri: Gh. Popa, la Peletlia, deținea 1187 ha pe care le cultiva singur; Ion Gh. Popa era, la Săcele, proprietarul a cca. 1000 ha; moștenitorii lui M. Popa Popa, avea, la Peștera, o moșie de 1208 ha. – arendată lui I. Gheorghiu-; Ioan A. Popa, deținea, în Cargalac, cca. 400 ha – pe care o cultivă singur-; Eremia Er. Popa – la Moșneni, 2735 ha; Dumitru Er. Popa și Floru Er. Popa, la Moșneni, peste

94. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 135.

95. În cadrul procesului transhumanței, în toamna anului 1854, îl găsim pe Nicolae Popa, cu o târlă bogată – 2585 oi, 51 capre, 72 cai și 4 asini – în Dobrogea. În 1856, deținea 3 165 oi, 55 capre, 34 cai și 4 asini. cf. Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 63, 66.

96. „Dobrogea ilustrată”, Buc., nr. 2, 1912, p. 11.

97. *Anuarul dobrogean*, Constanța, 1911.

98. *Anuarul dobrogean*, Constanța, 1910, p. 95; Petru Vulcan, *op. cit.*, p. 88.

99. Petru Vulcan, *op. cit.*, p. 88; *Anuarul dobrogean*, Constanța, 1910, p. 95.

100. „Viitorul Dobrogei”, I, nr. 10, 27 apr. 1908, p. 1–2 cf. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 403.

101. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911.

102. „Dobrogea ilustrată”, Buc., nr. 2, 1912, p. 11.

103. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 170, 386.

104. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 174.

105. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1925, p. 78.

106. „Viitorul Dobrogei”, I, nr. 10, 27 apr. 1908, p. 1–2 cf. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 403.

107. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911.

108. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 174.

109. *Ibidem*, p. 212.

110. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911; N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 170.

600 ha. În 1922, Ion. A. Popa avea, la Gargalâcul Mare, 150 ha, pe care le cultiva singur, iar Nicolae Gh. Popa, la Peletlia, 412 ha, pe care le lucra singur¹¹¹.

În 1924, Gh. G. Popa avea moșie la Caceamac, comuna Cobadin, Ștefan Popa era mare proprietar la Cobadin, Dumitru Popa la Medgidia, B. Popa și N.G. Popa la Peletlia¹¹². Un Nicolae G. Popa este înregistrat cu cârciumă, în 1924, în comuna Cobadin și, tot acolo, Ștefan Popa avea depozit de cereale¹¹³. În 1929, Ștefan Gheorghe Popa deținea, la Izvorul Mare, 180 ha¹¹⁴.

Poate din aceeași familie face parte și Nicolae Gheorghe Nica Popa – proprietar rural – născut în 1859, în comuna Satulung (Transilvania). După ce a absolvit școala reală la Brașov, a moștenit meseria tatălui, arendășeria. După revenirea Dobrogei la Țară, a venit aici unde se ocupă cu agricultura și creșterea animalelor. În 1906, era proprietar a 1200 ha, pe care le seamănă cu grâu, ovăz, orz, in, porumb, lucernă, folosind instrumente agricole moderne și în mod rațional¹¹⁵. În 1922, avea 412 ha la Peletlia – pe care le cultiva singur¹¹⁶.

În 1916, Ion A. Popa, era proprietar a 400 ha în Gargalic – pe care le lucra singur, iar, în 1922, îl găsim ca proprietar a 150 ha la Gargalicul Mare¹¹⁷.

8. Familia Șteflea¹¹⁸ era considerată una dintre marii proprietari ai regiunii Medgidia. În 1832, între mocanii cei mai bogați care trec în Dobrogea în cadrul procesului transhumanței, se numără și Dumitru Șteflea din Săliște¹¹⁹, care avea 2 205 oi, 66 cai și 1 asin¹²⁰. Lui Dimitrie Șteflea i este aprobată stabilirea în cătunul Cogeașlac în noiembrie 1881¹²¹. Acesta deținea, la Peștera, 800 ha teren arabil¹²².

În 1885, Nicolae Șteflea avea, la Ende Carachioi, 90 ha, iar Ioan N. Șteflea, în aceeași localitate, tot 90 ha. Nicolae Șteflea este înregistrat cu 1000 ha și la Valea Dacilor – Ende Carachioi¹²³. O statistică oficială din 1885–1886, îl înregistrează pe „Ion Șteflea bătrânul” cu 4 203 vite mici și 141 vite mari, iar pe N. și A. Șteflea cu 2 420 vite mici și 76 vite mari¹²⁴.

În 1911, între proprietarii de la Biul – Biul și comercianții de la Enișenlia, îl găsim pe Nicolae Șteflea, iar pe Alex. I. Șteflea, proprietar în comuna Mamut Cuius. Ultimul era înregistrat, în 1908, ca mare proprietar în cătunul Peștera, plasa Medgidia¹²⁵. În 1916, în comuna Alacap, N. Șteflea era proprietarul a 900 ha, pe care le cultiva singur. În aceeași localitate, este înregistrat cu 714 ha și D.M. Șteflea. În același an, Al Șteflea deținea o moară de 10 cai putere, ce folosea combustibil de paie, înființată în 1914, la care avea 3 lucrători angajați. Aceasta nu se bucura de avantajele legii industriale, având o producție anuală de 500 000 kg. Durata orelor de lucru era de 6 ore pe zi, iar capitalul de 15 000 lei. În 1922, Dumitru Șteflea era proprietarul unei moșii de 104 ha, pe care o cultiva singur, la Alacap¹²⁶.

Alexandru Șteflea, născut în 1861, în Săliște, se stabilea, în 1893, în comuna Peștera. Era proprietar a 500 ha pământ și deținea 500 ha pământ dat în arendă. Între 1886–1912, a fost consilier comunal și, în perioada 1899–1912, primar al comunei Peștera, calitate în care a înființat și condus Banca Populară¹²⁷. În 1916,

111. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 148, 170, 386, 418.

112. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1925, p. 240, 241, 242, 243, 244.

113. *Ibidem*, p. 51, 210.

114. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 174.

115. Petru Vulcan, *op. cit.*, p. 93.

116. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 170.

117. *Ibidem*, p. 148.

118. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 170.

119. În cadrul procesului transhumanței, în 1832, îl găsim pe Dumitru Șteflea, cu 2650 oi și 13 cai, intrând în carantină în România, în drumul său din Dobrogea spre transilvani. cf. Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 24, 25.

120. *Ibidem*, p. 25.

121. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 752.

122. Ion Neicu, *Țara dintre Dunăre și Mare*, f.ed. 1928, p. 12.

123. Adrian Ilie, *Valea Kara-su...*, p. 122.

124. „Constituția Dobrogei”, Buc., 1908, p. 100.

125. S. Confort, *op. cit.*, p. 26, 27, 31.

126. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 359, 542–543.

127. „Viitorul Dobrogei”, I, nr. 10, 27 apr. 1908, p. 1–2 cf. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 403; S. Confort, *op. cit.*, p. 26, 27, 31.

Al. Șteflea apare ca proprietar a 330 ha pământ în comuna Peștera, pe care-l cultiva singur¹²⁸. Mai apare și ca proprietar al unor terenuri de peste 800 ha în aceeași localitate¹²⁹.

În 1911, Dumitru Șteflea era înregistrat între proprietarii din Biul – Biul, iar, în 1922, apare ca proprietarul a 104 ha – pe care le cultivă singur – în comuna Alacap¹³⁰. Lângă Medgidia avea 160 ha, la Siminoc 170 ha, și, împreună cu Valeria Șteflea, alte 300 ha¹³¹.

În 1924, între marii egriculitori ai județului Constanța îi regăsim pe: D.D. Șteflea la Endecarachioi, pe Dumitru E. Șteflea și pe N.D. Șteflea la Turc-Mufat, pe Alex. Șteflea la Peștera¹³².

În 1940, N. Șteflea avea, la Alacap, aproape 1000 ha; D. Șteflea, lângă Medgidia – 160 ha și la Siminoc – 170 ha; Valeria Șteflea – la Siminoc – peste 300 ha; Alex. Șteflea – la Peștera – 800 ha¹³³.

9. Tot în zona Medgidiei, mare proprietară este și **familia Golea**¹³⁴. Ion Ionescu de la Brad îi amintește, între cei mai de seamă păstori transilvani pe care i-a întâlnit în Dobrogea, și pe feciorii lui Golea¹³⁵. Familia Golea a descins în Dobrogea, în 1877, venind din Satulung¹³⁶. Gh. Golea, solicita, la Caratai, în 1882, un loc pentru construirea unei case. Conform unei statistici oficiale din 1885–1886, acesta avea 2 664 vite mici și 124 vite mari¹³⁷. În 1889, acesta reușește să devină stăpân la Caratai a 90 ha¹³⁸ și avea 735 ha și la Agi Gabul¹³⁹. În 1911, era proprietar la Caratai¹⁴⁰. În 1916, Gheorghe Golea avea o moșie de 600 de ha – pe care o cultiva singur, în comuna Docuzol și 135 ha – arendate lui D. Dumitriu și A. Becmambet – în comuna Chiostel. În 1922, mai stăpânea, la Docuzol, 440 ha¹⁴¹. În 1924, Gheorghe Golea era înregistrat ca singurul mare proprietar din Caratai¹⁴². La un moment dat, la Caratai și Cuza Vodă, acesta deținea 735 ha¹⁴³.

Gh. G. Golea a cumpărat, prin anul 1920, un imobil în Medgidia, compus din 4 camere¹⁴⁴. În 1922, acesta deținea o proprietate de 240 ha în comuna Docuzol¹⁴⁵. În 1923, acesta avea, în Medgidia, 800 ha – pe care o deținea și în 1929 și în 1940¹⁴⁶. Pe Gh. Golea îl găsim înregistrat, în 1924, cu un birou de informațiuni în comuna Medgidia, pe Ion Gh. Golea, comerciant de băuturi, iar pe Constantin Golea, comerciant de cereale. Gh. Golea și Gh. G. Golea sunt înregistrați, în același an, ca mari moșieri la Hagibabrel – comuna Docuzol. Gh. G. Golea era proprietar și la Amzacea și Celibichioi – comuna Facria¹⁴⁷.

Constantin Golea, născut în 1875, în comuna Satu-Lung, comitatul Brașovului, a venit în Dobrogea în 1895 și s-a stabilit în Medgidia, unde s-a ocupat cu agricultura. Acesta a fost primar al Medgidiei între 1905–1911 și 1914–1917. „Prin numirea acestui tânăr inteligent în demnitatea de primar al urbei Medgidia s-a făcut cea mai nimerită achizițiune prin faptul că prosperitatea unui oraș e în raport cu priceperea și patriotismul primului dintre cetățeni cari nu lipsesc primarului Medgidiei“. În această calitate, a înființat un cimitir ortodox și un altul musulman în localitate¹⁴⁸.

128. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 148.

129. Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *op. cit.*, p. 94.

130. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911; N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 359.

131. Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *op. cit.*, p. 94.

132. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1924, p. 239, 244.

133. Adrian Ilie, *Valea Kara-su...*, p. 113.

134. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 179.

135. Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 59.

136. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 172.

137. „Constituția Dobrogei“, Buc., 1908, p. 100.

138. Adrian Ilie, *Valea Kara-su...*, p. 109.

139. *Ibidem*, p. 110.

140. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911.

141. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 380, 393.

142. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1924, p. 240.

143. Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *op. cit.*, p. 94.

144. *Ibidem*, p. 168.

145. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 393.

146. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 173.

147. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1925, p. 48, 219, 241, 242.

148. *Anuarul dobrogean*, Constanța, 1910, p. 116; Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 173–174; Petru Vulcan, *op. cit.*, p. 56.

În 1903, N. Golea era consilier județean¹⁴⁹. Era născut la Satu Lung, comitatul Brașov, în 1849. În 1865 a venit în România, ca econom de vite, în 1872 a trecut în Basarabia, iar, în 1878, s-a stabilit în Dobrogea, unde, pe lângă creșterea vitelor, s-a ocupat și cu agricultura. Este unul dintre proprietarii fruntași ai județului Constanța, consilier în mai multe sesiuni. „*Persoană distinsă pentru caracteru-i integru, se bucură de simpatia județeană a conjuđețenilor săi*”¹⁵⁰. În 1916, în Facria, Costică Golea deținea 50 ha pe care le cultiva singur¹⁵¹. În 1920, era unul dintre cei mai înstăriți oameni ai orașului Medgidia – și, deci, cu impozitele foarte mari¹⁵². Const. Gh. Golea avea peste 400 ha în satul Făcria (în 1929 avea 300 ha)¹⁵³. În 1924, Constantin Golea era președintele al Biroului Oborului de cereale din Medgidia și mare proprietar la Celibichioi – comuna Facria – și la Celibichioi – comuna Tortomani¹⁵⁴.

Victor Gh. Golea avea, în 1922, 70 ha în comuna Docuzol, pe care le lucra singur¹⁵⁵.

10. Familia Blebea Ion Ionescu de la Brad îi scria în 1850 lui Ion Ghica: „*Aici (în Constanța – n.n.) am dat de fiul celui mai bogat mocan din kaza, anume (Ion – n.n.) Zaharia Blebea*” și îi enumera pe cei mai însemnați mocani din Dobrogea: Nicolae Hagi Ghiță – din Poiana Sibiului, Ion Zaharia Blebea, Jalea Dutzul, Iacob Craiu¹⁵⁶. Tatăl său, moș Zaharia Blebea¹⁵⁷ venise din Cernatu Brașovului la Caramurat, în 1857, la îndemnul lui Nicolae Țărcă, loțiitor al viceconsulului Austriei la Hârșova¹⁵⁸, și avea o avere de 5000 lei. Fiul său, cu același nume, pe care Ion Ionescu de la Brad îl amintește la 1850, s-a născut la Caramurat, și era cel mai bogat mocan din haznaua Constanței, unde era și comerciant, calitate în care-l întâlnim și în perioada de după revenirea Dobrogei la Țară. Dr. Camile Allard îl amintește ca furnizor al armatei franceze la Constanța și Palazu Mare, în timpul războiului Crimeii și, după 1870, având o prăvălie. La 1861, Ion Blebea avea târlă mare în cazaua Hârșova¹⁵⁹. Alte știri despre descendenții lui Zaharia Blebea: Ioniță Blebea a fost primul primar al Caramuratului¹⁶⁰.

Irimia Blebea s-a născut în 1862, în Săcele, județul Brașov. Studiile și le-a făcut la gimnaziul român din Brașov, unde urmează și școala comercială superioară. În 1881 vine se stabilește la Brăila, unde părinții săi practicau, de 25 de ani agricultura și creșterea vitelor. A făcut 5 ani practică în comerțul cu cereale în Brăila. Apoi s-a ocupat cu agricultura. Vine în Constanța în 1899, când este numit președinte al Băncii de Scont, pe care o înființase – și în 1908 deținea aceeași funcție¹⁶¹, iar, peste un an era și președinte al Camerei de Comerț și Industrie, membru în consiliul comunal, președinte al Clubului Comercial din Constanța, vicepreședinte al secției Constanța a Ligii Culturale, vicepreședinte al Clubului Liberal – „*dizident din 100*” – vicepreședinte al Societății de Litere, Arte și Sport; vicepreședinte al Societății Absolvenților de Școli Comerciale din Constanța etc. În 1899, avea, în Hasduluc, cca. 100 ha, iar, în 1909, deținea case în Constanța, 100 ha cultură în comuna Gherengic, un alt teren de 15 ha în aceeași localitate, 15 ha în Tatlageac¹⁶². În 1911, este înscris între proprietarii din Hasancea¹⁶³. În 1916, era proprietarul a 100 ha în comuna Hasiduluc, pe care le arendase lui Gh. Maregula¹⁶⁴.

149. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 300; Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *op. cit.*, p. 139.

150. Petru Vulcan, *op. cit.*, p. 39.

151. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 207.

152. Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *op. cit.*, p. 173.

153. *Ibidem*, p. 74; Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 173–174.

154. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1925, p. 32, 242, 245.

155. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 393.

156. D. Șandru, *op. cit.*

157. Arborele genealogic al familiei Blebea este prezentat de Petre Covacef, *O familie de mocani la Constanța*, în „*Analele Dobrogei*”, serie nouă, V, nr. 2, 1999, p. 110–117.

158. Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 100.

159. Alexandru Stoian, *Caramurat – Ferdinand I – monografie*, Constanța, 1935, p. 11; Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 68.

160. Alexandru Stoian, *op. cit.*, p. 27.

161. „*Viitorul Dobrogei*”, I, nr. 10, 27 apr. 1908, p. 1–2 cf. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 403.

162. O Văleanu, *op. cit.*, p. 670; Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 146, 765; „*Farul Constanței*”, I, nr. 16, 24 aug. 1880, p. 2–3; nr. 17, 31 aug. 1889, p. 2–3. Ziarul „*Dobrogea jună*”, nr. 8, 15 mar. 1909, p. 1–2 amintește despre „*fraudele – pe care le-a comis și care – i-au atras demiterea și fuga peste hotare*”.

163. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911.

164. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 77.

Cel mai înstărit din familie era Ștefan I Blebea. Fost primar la Caramurat și secretar al Consiliului Județean Constanța în 1880 și 1883, era proprietarul la Corbul de Sus și la Techirghiol – unde avea 2 moșii de cca. 700 ha și un hotel¹⁶⁵. În 1911, era proprietar a peste 1000 ha la Alibichioi și Ghiuvenlia. În 1916, acesta deținea în Gargalic, 360 ha – arendate locuitorilor, 1000 ha în Alibechioi – date în arendă lui Ion Solomia, 470 ha la Hasiduluc – arendate lui T. Bîrău. În 1922, acesta dăduse în arendă locuitorilor din Gargalicul Mic, 217 ha și lui Dumitru Olaru, alte 1 000 ha, în comuna Ghiuvenlia, iar cele 203 ha de la Hasiduluc, le arendase lui Frangopol¹⁶⁶. În 1924, era proprietar la Lahman – Comuna Cargalâc, la Alibichioi – comuna Ghivenlia, la Mangalia și la Techirghiol. Împreună cu I. Blebea erau proprietarii moșiilor de la Hasancea¹⁶⁷.

Vespasian Blebea era, în 1911, primar al comunei Cicrâcci¹⁶⁸. Pe Iancu Blebea îl regăsim, în 1938, între cei mai buni gospodari și mari proprietari în Valul lui Traian. Acesta deținea 200 ha¹⁶⁹.

11. În 1905, Petru Vulcan îl prezintă pe **Ion Tițoiu**, ca primar al comunei rurale Tașpunar, și proprietar rural. Născut în 1847, satul Cernatu, comitatul Brașov, în „*anul 1859 al descălecării*” s-a oprit la Andrașești unde a stat până la 1862, iar, de aici, a trecut în Basarabia. Din 1878, s-a stabilit în comuna Tașpunar. Este unul dintre fruntașii proprietari din județul Constanța. Se ocupă cu agricultura și creșterea vitelor. La expoziția regională din 1897 a ocupat locul I. Într-o luptă cu „*bandiții, care prădau și jefuiau satele Dobrogei*”, a fost rănit la picior. Din 1878 a fost ales consecutiv consilier comunal și, în câteva rânduri, primar. A fost decorat cu „*Coroana României*” în gradul de cavaler¹⁷⁰.

12. **Ion I. Mandai**, născut în 1860 în Satu Lung (Brașov), trece, în 1886, cu vitele pentru pășunat în comuna Caraharman. În 1893, se stabilește definitiv în comuna Șiriu, unde arendează 700 ha teren arabil. În 1894 cumpără moșia respectivă. Din anul 1898, este ales primar al comunei Șiriu, între 1907–1908, este membru al Consiliului Județean și, apoi, membru al PNL¹⁷¹. În 1908, moșia sa de 494, 5 ha de la Șiriu îi aducea un venit anual de 4628, 5 lei anual¹⁷². Între proprietarii din Șiriu, în 1911, este aminti și I. Mandai¹⁷³. În 1916, era proprietarul a 500 ha în comuna Serai – pe care le cultiva singur¹⁷⁴.

II. MOCANI – CRESCĂTORI DE VITE, COMERCIANȚI, PROPRIETARI, „INDUSTRIAȘI”

În 1850, Ion Ionescu dela Brad a întâlnit în Dobrogea mocani care aveau „*mari bogății în numeroasele lor herghelii, turme de oi și tamslăcuri*”. Îi amintește pe Radu Jălea, care avea, în jurul Seimenilor, o herghelie de 200–300 de cai, „*din soiul ce l-a apucat dela Pruncu din Moldova*”¹⁷⁵. Era un „*mocan din cei mai umblați, bătrân respectabil, cu copii ca niște brazi și cu o casă ca a lui Avram; a fost slugă și a ajuns acum stăpân a peste 5000 de oi, 300 cai etc.*”¹⁷⁶. Herghelia fraților Moțoi era o pepinieră de unde satele dobrogene cumpărau cai pentru montă și pentru armată¹⁷⁷. Între marii crescători de animale, și Dumitru și Niculae Ștefleă¹⁷⁸.

165. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 146, 765; „*Farul Constanței*”, I, nr. 16, 24 aug. 1880, p. 2–3; nr. 17, 31 aug. 1889, p. 2–3.

166. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 148, 326.

167. *Anuarul general al Dobrogei*, Constanța, 1924, p. 242, 243, 245.

168. S. Confort, *op. cit.*, p. 13, 15.

169. Ștefan Păunescu, *Valu lui Traian*, Oriento Publishing, Constanța, 2008, p. 51.

170. Petru Vulcan, *op. cit.*, p. 91.

171. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1910, p. 100.

172. *Tablou din legea învoielilor agricole*, în „*Dobrogea jună*”, IV, nr. 4, 10 feb. 1908, p. 3.

173. *Anuarul Dobrogean*, Constanța, 1911.

174. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 250.

175. Victor Slăvescu, *Correspondența dintre I. Ionescu dela Brad și I. Ghica 1846–1974*, Buc., 1943, p. 63, 67; Un alt Jălea, Gheorghe, avea, la 1861, țărâ în cazaua Hârșova cf. Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 68.

176. Apud Lavinia – Dacia Gheorghe, *Învățători și preoți transilvăneni în Dobrogea secolului XIX până la revenirea Dobrogei la Țară*, în „*Sargeția*”, Deva, XXXIV, 2006, p. 198.

177. D. Șandru, *op. cit.*, p. 61.

178. Adrian Ilie, *Valea Kara-su...*, p. 143.

Excelenți oameni de afaceri, românii ardeleni coordonează aproape întregul comerț rural și o parte bună din cel urban. Având un pronunțat spirit negustoresc, buni întreprinzători, aveau în multe dintre comunele și orașele dobrogene nu doar simple prăvălii, ci adevărate case de desfăcere, fiind lideri pe piața comerțului cu cereale. Această realitate se vede și în faptul că românii ardeleni se impun și la nivelul conducerii comerțului în Dobrogea. De exemplu, în 1893, din cei 8 membri ai Camerei de Comerț ai județului Constanța, 5 erau veniți din Transilvania¹⁷⁹.

Pe negustorii transilvani, Ion Ionescu de la Brad îi înregistra cu o bogată activitate în Dobrogea la 1850. Îi amintește, printre alții, pe Enachi Bomba, pe Dumitru Gheorghe Ciurdu – făcea comerț dinainte de 1877 la Siliștriu, fiind atestat documentar din 1851¹⁸⁰ și pe Radu Jălea. Târgul de la Medgidia era renumit în acest sens. Acesta era sprijinit de administrație și de mari moșieri, între care și ardelenii Aurel Oancea și Costică Golea¹⁸¹.

După revenirea Dobrogei la Țară, numărul românilor ardeleni stabiliți în acest colț de Românie a crescut considerabil. După cum vom vedea, mulți dintre ei aveau afaceri de familie, astfel încât îi găsim și în 1911, și în 1940. În 1911, Gh. Șteflea era comerciant în Enișelia, Nicolae Popa și C. Șteflea, la Murfatlar, pe I. Al. Șteflea la Mamut Cuius, pe Gh. G. și N. Moșoiu la Sarai, pe Voicu Roșcu la Edichioi, pe Vasile A. Popa la Cicrici, I. Popa și N. Bundă la Caramurat¹⁸². În 1929, Ioan Georgescu¹⁸³, îi enumeră pe cei mai importanți comercianți ardeleni din Dobrogea: Gh. Mănuș – din Casil Murat, originar din zona Brașovului, I.D. Dragomir – din Galeș, cărciumar în Biul-Biul. Îl găsim și în 1911¹⁸⁴, D. Lupea – din Galeș, băcan în Alacap. Îl găsim și în 1911¹⁸⁵, N. Stioacă – din Săliște, avea prăvălie în Musurat, Dușu R. Pascu – Izvoru Mare, Ion. G. Bundă – pe Nicolae Bundă îl găsim, la 1911, comerciant al Constanței¹⁸⁶. N. Nistor și măcelarul Sava Pamfi – Palaz-Anadalchioi, I.S. Pană – Țepeș Vodă, hotelierii S. Sorescu – Medgidia și Nic. Vidrighin aveau hotel cu 327 camere la Techirghiol, cafegiii Const. Brătianu din Săliștea Sibiului, la Cavaclar și Nic. Mareș – în Eiogea. Luca Oancea era unul dintre cei mai mari comercianți din Hârșova. I. Golea era proprietar al Sucursalei Medgidia a Podgoriei Buzău¹⁸⁷.

În 1940, D. Șandru¹⁸⁸ amintește firmele românilor ardeleni care s-au impus în Constanța: Bârsan, Văleanu, Macrea, Dragomir, Ion V. Luban, Petru Stoiță, Oct. Iorgu, Nic. I. Popa, Gh. I. Marcu, Nic. D. Ardeleanu, Dumitru Beloiu, Ștefan Căciulă, Niță Popa, Niță Filip, Ion Șt. Șerban, Ion I. Ionescu, Ion Morărescu (librărie), Vasile R. Moroianu (fierărie), I. Oprean, Ion N. Sasu, Gh. Tatu, Tudor Tatu (fabrică de gheață), Gh. Popa (depozit de cherestea), Șt. Dușa, Ion Stoica, Babuș – ultimii doi hotelieri, Bucur Adam (depozit de cereale, unul și la Negru Vodă) etc. Viața comercială a Hârșovei era dominată tot de români ardeleni: frații Oancea (importante depozite de cereale), I. Blebea, Alex. Verzea – pe care îl găseam ca mare proprietar și comerciant în 1908¹⁸⁹ și ca proprietar de cărciumă și brutărie în 1911¹⁹⁰, I. Răsoi, Alex. N. Ionescu, Ion Șandru, D. și I. Pușchilă etc. Aproape în întregime pe mâna românilor ardeleni este și comerțul din Medgidia. Aici avea prăvălii și depozite: Ion Bârsan, Nic. Bratu, Stan Roșca, Ion I. Bârsan, Drăgan Șeitan – înregistrat și în 1911 a „*lipscan*”¹⁹¹. Lui Octavian D. Șeitan i se acordase stabilirea în Hârșova, în 1881¹⁹², Oprea

179. D. Șandru, *op. cit.*, p. 62.

180. Adrian Ilie, *Valea Kara-su...*, p. 136.

181. Despre acest subiect, vezi Adrian Ilie, *Panairul de la Medgidia*, în „*Analele Dobrogei*”, serie nouă, IX, 2006–2008, p. 77–86; Adrian Ilie, *Valea Kara-su...*, p. 130–141.

182. *Anuarul Dobrogean*, 1911.

183. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 174–175.

184. S. Confort, *op. cit.*, p. 26.

185. *Ibidem*, p. 25; *Anuarul Dobrogean*, 1911.

186. S. Confort, *op. cit.*, p. 12.

187. Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *op. cit.*, p. 186.

188. D. Șandru, *op. cit.*, p. 64–67.

189. „*Viitorul Dobrogei*”, I, nr. 10, 27 apr. 1908, p. 1–2 cf. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 402.

190. S. Confort, *op. cit.*, p. 20.

191. *Ibidem*, p. 24.

192. Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 751.

Voicu, Nic. Ghibu, Victor Nistor, Nic. Șteflea (hotelier și proprietar al unei fabrici de apă gazoasă și în 1911, când este înregistrat și cu o carieră de piatră¹⁹³), I. Popa, Stan Sorescu (înainte de Primul Război Mondial era unul dintre cei mai importanți comercianți dobrogeni) etc.

De altfel, aceștia se implică și în domeniul industrial. În acest sens, la 1909, activau în Dobrogea: cismarul Ștefan Ungureanu – Enișenlia, tâmplarii Const. Viorel (născut lângă Orăștie) și Mușa Pamfil (din Câmpeni) – la Constanța, croitorii Niță Voiculescu – din Budila Trei – Scaunelor, la Medgidia – și Filip I. Conduleț – din Făgăraș, în Constanța, cojocarul Marcu Fusaru – din Cernatul Brașovului, la Medgidia, brutarul I.D. Dăularu – din Săliștea Sibiului, la Izvoru Mare, vopsitorul Popa Gheorghe – din Sătmăr, la Cernavodă, fierarul Miloș Bobescu – la Musuratul Mangaliei, căruțașii Nic. Tănase Burghișan și Nic. Staicu – Anadalchioii. Românii ardeleni s-au specializat și în meserii noi, cerute de dezvoltarea economică a Dobrogei: mecanicul CFR Dumitru Cărpovăți – din Săliște, la Constanța, electricienii Ion I. Dan – din Zărnești, la Constanța – și D. Ilianț – din Petroșani, la Cernavodă¹⁹⁴.

În 1940, în rândul industriașilor dobrogeni, dintre românii ardeleni se remarcă frații Oancea din Hârșova, Nic. Dragoș din Basarabi, Petrache și Petre P.Ionescu din Topalu, Gh. Stănilă din Medgidia, Gh. N. Vlad din Târgușor, Gh. Verzeanu din Cogeașlac etc.¹⁹⁵. Mare parte a industriei morăritului este deținută de românii ardeleni. Luca Oancea avea o moară cu aburi, pentru care, la un venit de 37 583 lei, plătea un impozit de 2 171 lei, iar fratele său, Costache, era proprietarul a două mori la Cuius Mamut, cu același venit și impozit ca și fratele său¹⁹⁶.

Aportul transilvănenilor este apreciabil și în ceea ce privește instituțiile comerciale și bancare din Dobrogea. La inițiativa și sub conducerea fraților Oancea, în 1893, s-a înființat *Aurora. Societate de economie a comercianților și industriașilor ardeleni*. În 1899, se înființează *Banca de Scont din Constanța*, cunoscută și sub numele de *Banca Mocanilor*, care a început cu un capital de 400 000 lei și care, din 1921, se va numi *Banca Creditul Dobrogei*. Aceasta este opera lui Irimia I. Blebea, care „aici a putut întrebuința cu mult succes cunoștințele sale teoretice și practice cu o voință de fier și muncă fără preget, dând probe de mult tact și cinste, a înaintat repede și la 18 Septembrie 1905 a fost numit director al acestei instituții financiare”¹⁹⁷.

La inițiativa bănețeanului Emil Mihail Brancovici, în 1903, s-au pus bazele *Asociației comercianților de cereale din Constanța*.

Transilvănenii sunt și la baza înființării cooperativelor și băncilor sătești¹⁹⁸. La Caramurat, în 1907, a luat ființă Banca populată „Mircea cel Bătrân”, având 170 membri și un capital de 114 415 lei. Primul președinte a fost Ștefan Blebea. Consiliul de administrație era format din: Traian Bellu – unul dintre inițiatori, Costache Șeitan, Preot Aiteanu, Octavian Moroianu, Radu Tocitu, Andrei Mocanu, Cadâr Bektimir și Matei Rujanski. În 1935, din Consiliul de administrație, făceau parte: părintele D. Vâlcu, Gheorghe Teșeleanu, Ion D. Crețu, Dumitru Bundă, Gheorghe Munteanu, Vasile Popa, Gh. Pușcașu, Niță Blebea¹⁹⁹.

Aceștia sunt doar câțiva dintre românii ardeleni stabiliți în Dobrogea. Urmărind statisticile, observăm că prezența lor în Dobrogea nu este doar una fizică. Rolul lor la dezvoltarea economică – doar la aceasta ne-am oprit – a provinciei revenite la Țară este una deosebită.

193. S. Confort, *op. cit.*, p. 23, 24; Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, *op. cit.*, p. 189.

194. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 175.

195. D. Șandru, *op. cit.*, Buc., 1946, p. 68.

196. Ioan Georgescu, *op. cit.*, p. 173.

197. O Văleanu, *op. cit.*, p. 670; Petru Vulcan, *op. cit.*, p. 61.

198. D. Șandru, *op. cit.*, Buc., 1946, p. 67.

199. Alexandru Stoian, *op. cit.*, p. 32.

BIBLIOGRAFIE

I. VOLUME

- ALEXANDRU, Florea, *Povestesc bătrânii – culegere de proză populară din Dobrogea*, Casa Corpului Didactic, Constanța, 1984.
- CODRU, C., *Transilvănenii – mocanii*, în „Dobrogea nouă”, I, nr. 8, 15 oct. 1911, p. 1.
- CONFORT, S., *Albumul Dobrogean pe anul 1911 – Constanța și Tulcea*, f. ed., f.l., f.a. *Constituția Dobrogei*, Buc., 1908.
- CONSTANTINESCU-MIRCEȘTI, C., *Păstoritul transhumant și implicațiile lui în Transilvania și Țara Românească în secolele XVIII–XIX*, Ed. Acad. RSR, Buc., 1976.
- COVACEF, Petre, *O familie de mocani la Constanța*, în „Analele Dobrogei”, serie nouă, V, nr. 2, 1999.
- Din tezaurul documentar dobrogean*, DGAS, Buc., 1998.
- Documente privind istoria Dobrogei (1830–1877)*, DGAS, Buc., 1975/ volum întocmit de Tudor Mateescu/.
- DUMITRAȘCU, Gh., *Aspecte ale situației Dobrogei în perioada noiembrie 1878 – mai 1883. Activitatea primului prefect de Constanța*, Remus N. Opreanu, în „Anuarul institutului de Istorie «A.D. Xenopol»”, Iași, XVIII, 1981.
- DUMITRAȘCU, Gh., *Noi contribuții la problema intelectualității românești din Dobrogea înainte de 1878*, în „Pontica”, XX, 1987.
- DUMITRAȘCU, Gheorghe, *Localități, biserici și mănăstiri românești în Dobrogea până la 1878*, Ed. Fundației „Andrei Șaguna”, Constanța, 1996.
- DUMITRAȘCU, Gheorghe, *Unele aspecte ale problemei liderilor mișcării naționale românești din Dobrogea până la 1878*, în „Analele Dobrogei”, serie nouă, I, nr. 1, 1995.
- MIRONESCU, Eufrosina, *Din memoriile lui Ion V. Moțoi. Unul dintre primii descălecători în Dobrogea după 1878*, în „Analele Dobrogei”, X, 1929.
- GEORGESCU, Ioan, *Românii transilvăneni în Dobrogea*, în „Analele Dobrogei”, X, 1929.
- GHEORGHE, Lavinia – Dacia, *Învățători și preoți transilvăneni în Dobrogea secolului XIX până la revenirea Dobrogei la Țară*, în „Sargeția”, Deva, XXXIV, 2006.
- GIURESCU, Const. C., *Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne*, Muzeul Regional de Arheologie Dobrogea, Constanța, f.a.
- ILIE, Adrian, *Liberalismul în centrul Dobrogei*, Ed. Succeed Publishing. Medgidia, 2008.
- ILIE, Adrian, *Panairul de la Medgidia*, în „Analele Dobrogei”, serie nouă, IX, 2006–2008, p. 77–86.
- ILIE, Adrian, *Valea Kara – su în perioada secolelor XIV–XIX. Monografie istorică*, Ed. Succed Publishomg, Medgidia, 2008.
- LASCU, Stoica, *Mărturii de epocă privind istoria Dobrogei (1878–1947)*, vol. I (1878–1916), Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 1999.
- LĂPUȘAN, Aurelia; LĂPUȘAN, Ștefan, *Medgidia Carasu*, Ed. Muntenia, Constanța, 1996.
- MATEESCU, Tudor, *Păstoritul mocanilor în teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră*, DGAS, Buc., 1986.
- NEGULESCU, N.T., *Expunere asupra situației județului Constanța în 1916–1923*, Constanța, 1924.
- NEICU, Ion, *Țara dintre Dunăre și Mare*, f.ed. 1928.
- PĂUNESCU, Ioan M., *Un colț dobrogean*, Constanța, f.a.
- PĂUNESCU, Ștefan, *Valu lui Traian*, Oriento Publishing, Constanța, 2008.
- SLĂVESCU, Victor, *Correspondența dintre I. Ionescu dela Brad și I. Ghica 1846–1974*, Buc., 1943.
- STOIAN, Alexandru, *Caramurat – Ferdinand I – monografie*, Constanța, 1935.
- ȘANDRU, D., *Mocanii în Dobrogea*, Buc., 1946.
- VULCAN, Petru, *Albumul Național al Dobrogei, 1866–1877–1906*, Tipografia Regală, București, 1906.

II. PERIODICE

Anuarul Dobrogean, Constanța, 1910.

Anuarul Dobrogean, Constanța, 1911.

Anuarul general al Dobrogei, Constanța, 1924.

Anuarul general al Dobrogei, Constanța, 1925.

„Dobrogea ilustrată”, Buc., nr. 2, 1912, p. 11; nr. 3–6, 1912.

„Dobrogea jună”, IV, nr. 4, 10 feb. 1908; v, nr. 8, 15 mar. 1909.

„Farul Constanței”, I, nr. 16, 24 aug. 1880, p. 2–3; nr. 17, 31 aug. 1889, p. 2–3.